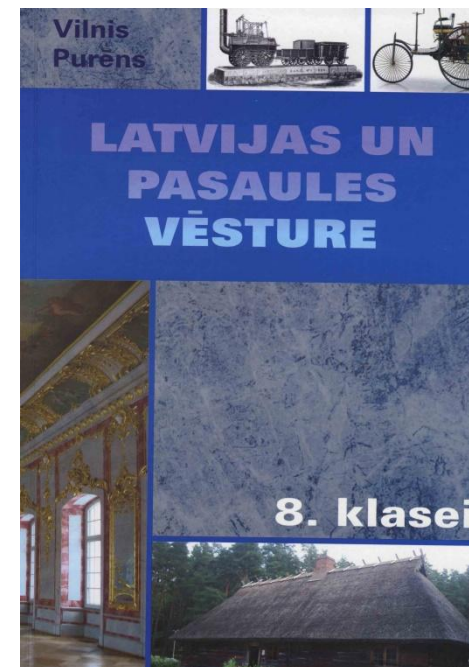

LATVIJAS UN PASAULES VĒSTURE

8. KLASE

V.PURĒNS

CĒSIS

14.03.2022.

TEMATI

Jauno laiku posms

- Atklājumu un baznīcas reformu laikmets
- Absolūtisms
- Hercogistes un lielvalstu varas laiks Latvijas teritorijā
- Revolūcijas un modernizācija
- Latviešu nācijas izveidošanās

ATKLĀJUMU UN BAZNĪCAS REFORMU LAIKMETS: GALVENIE PROCESI

- Kas notiek, ja cilvēki sāk iepazīt apkārtējo pasauli.
- Kā notika lielākā cilvēku kopību saskarsme pasaules vēsturē.
- Kā mainījās attieksme pret religiju (cilvēka personīgā atbildība Dieva priekšā).
- Zīmīgi: atklājas lielo procesu duālisms: ieguvumi un zaudējumi.
- Noslēguma darbs: vērtējuma termometrs.

KO VARAM PARĀDĪT?

- Kā uzskatu maiņa rada citu attieksmi pret cilvēka iespējām pasaulē.
- Kā, izmantojot savu spēju apzināšanos, cilvēki maina pasauli (no mākslas līdz zinātnei).
- Kā pasauli maina masu mediju rašanās (ziņas, polemika).
- Kādas sekas ir lielu ilgu laiku izolētu sabiedrības grupas saskarsmei.
- Kā sāka veidoties globālās tirdzniecības tīkls.
- Ko nozīmē pāreja uz personīgām attiecībām ar Dievu.
- Kā veidojas izpratne par toleranci.

NO UZSAKTA UZ DARBĪBU

Galvenās atziņas

- Šī pasaule ir zūdoša un ies bojā, tāpēc cilvēkam jātiecas pēc Dieva valstības, kas ir mūžīga.
- Šajā pasaulē notiek tas, ko Dievs vēlas, bet Dieva griba ir cilvēka prātam neizzināma.

Uz ko tās rosināja

- Cilvēki maz iepazīna un pētīja apkārtni.
- Izgudrojumi un atklājumi tika veikti reti.
- Mākslas darbi un dažādi sacerējumi pārsvarā tika radīti baznīcas vajadzībām, lai parādītu, kā pasaulē izpaužas Dieva griba.

Par paļaušanos uz Dievu. „Kāpēc jābalstās uz aklu ceļvedi, ja jums ir savas acis? Kāpēc jājūtas neaizsargātiem, ja varat paļauties uz Kristu?”

Par cilvēka saprātu. „Saprāts patiesībā pieder Dievam.”

Par to, vai ticēt Bībelē aprakstītajiem brīnumiem. „Ticu, jo tas ir absurds.”

Tādus uzskatus puda baznīcēvis Tertuliāns (ap 155–240) no Kartāgas

Augustīns no Hiponas (354–430) savu darbu „Par Dieva valstību” rakstīja laikā, kad viņa dzimtajām pilsētām Ziemeļāfrikā uzbruka barbaru iekaro-tāji. Viņš mierināja romiešus, norādot, ka pēc nāves ticīgos gaida Dieva valstība.

Par to, cik vērtā ir šī pasaule. „Debesu.. (valstība) ir pārāka par Romu.. Uzvaras vietā tur ir patiesība, .. miera vietā – laime, dzīves vietā – mūžība.”

Par to, kur var atrast zināšanas. „No redzamajām lietām pasaule ir lielā-kā; no neredzamajām lielākais ir Dievs. Bet to, ka pasaule pastāv, mēs redzam; tam, ka Dievs pastāv, mēs ticam. Bet kur mēs Viņu esam dzirdējuši? Nekur labāk kā Svētajos Rakstos.”

- Kā tu saprati – kur un kā Tertuliāns aicina meklēt zināšanas?
- Kā Augustīns vērtēja šo pasauli? Kur viņš aicināja meklēt zināšanas? Kāpēc?

NO SIMBOLA UZ CILVĒKU

Kas mainījās vizuālajā mākslā?

Viduslaikos

Madonna ar mazo Jēzu Kristu viduslaiku attēlā

Mākslas darbus vairāk izmantoja tam, lai palīdzētu cilvēkiem uzzināt, ko vēsta Svētie Raksti.

Mākslinieki atainoja notikumus ar simboliem. Svētos zīmēja ar spīdumu ap galvu. Bija noteikts, ko viņi tur rokās, kādā pozā sēž vai stāv, kāda ir to sejas izteiksme, kādi simboli ir līdzās. Attēlu veidoja plakanu.

Mākslinieki amatu ieguva pie kāda meistara, atkārtoja to, ko meistars iemācījis, reti meklēja ko jaunu. Izplatītākais krāsu veids gadsimtiem ilgi bija tempera. To veidoja, krāsu pulveri šķīdinot olas dzeltenumā.

Renesanses laikā

Madonna ar mazo Jēzu Kristu renesanses mākslinieka atveidojumā

Mākslas darbus sāka vairāk izmantot ikdienas vajadzībām- lai rotātu dzīvojamās telpas, atainotu personības, notikumus.

Mākslinieki centās parādīt notikumus tā, kā tie izskatītos dabā. Arī ainas no Bībeles atainoja, par paraugu ņemot līdzīgas situācijas sadzīvē. Izmantojot perspektīvas likumus, atainoja telpu.

Mākslinieki eksperimentēja, radīja jaunus paņēmienus. Temperu nomainīja eļļas krāsas. Tās gatavojot, krāsu pulveri šķīdināja eļļā. Eļļas krāsas padarīja gleznu spilgtāku.

- Salīdzini abus Madonnas attēlus! Nosaki, kādas minētajam laikmetam raksturīgas iezīmes tu saskati katrā no tiem!

PASAULE ATLĀJ LATVIJU

Precīzākas kartes. Viduslaiku kartēs visbiežāk bija atainota Baltijas piekraste un Daugava, kādreiz atzīmēta arī Rīga. Zviedru garīdznieks Olavs Magnuss (1490–1557) uzrakstīja grāmatu „Ziemeļu tautu apraksts”. Grāmatai viņš pievienoja karti, kurā bija atainotas arī mazākas Livonijas apdzīvotās vietas.

1.Oendangen	4.Segefelt	7.Hemsel	10.Uxkil
2.Tokhem	5.Wende	8.Smilte	11.Selleborg
3.Sabel	6.Velmar	9.Sesvege	12.Krysborg

Livonija Olava Magnusa kartē

- Tabulā minētas apdzīvotas vietas, kuras iezīmētas kartē. Atrodi tās un mēģini noteikt, kā tās sauc mūsdienās!

ATKLĀJUMI KĀ PROCESS

■ Mērķis: ceļa meklējumi uz Indiju

Spāņu ceļojumi	Portugāļu ceļojumi	Angļu ceļojumi
Spāņu braucienus sāka itālis no Dženovas Kristofors Kolumbs (1451–1506). Viņš atbalstīja itāļu ģeogrāfa Paolo Toskanelli (1397–1482) ideju, ka, braucot pāri Atlantijas okeānam, Indiju var sasniegt pāris nedēļās. ■ Kad Portugāles karalis Kristofora Kolumba ideju noraidīja, ceļotājs vērsās pie Spānijas valdniekiem. 1492. gada 12. oktobrī pēc 5 nedēļu brauciena spāņu kuģi sasniedza kādu Bahamu salu. Uzskatot, ka atrodas Indijā, Kristofors Kolumbs jaunās zemes nosauca par Rietumindiju un to iedzīvotājus – par indiāņiem. ■ Nākamajā braucienā Haiti salā Kristofors Kolumbs izveidoja apmetni Sandomingo. Trešajā un ceturtajā braucienā viņš sasniedza Dienvidamerikas kontinentu.	Portugāļi turpināja virzīties gar Āfrikas piekrasti. ■ 1488. gadā Bartolomeu Diašs (ap 1451–1500) sasniedza Āfrikas galējo dienvidu punktu. Te viņš atklāja zemesragu, kuru nosauca par Vētras ragu. Portugāles karalis to pārdēvēja par Labo Cerību ragu, norādot, ka tas dod cerības atrast ceļu uz Indiju. ■ 1498. gadā portugālis Vasko da Gama (ap 1460–1524) apbrauca Āfriku un ar arābu tirgotāju palīdzību sasniedza Indijas ostu Kalikutu.	Šos braucienus rosināja ziņas par Kristofora Kolumba atklājumiem. ■ 1498. gadā rīkot braucienu uz Indiju caur rietumiem Anglijas karaļus pierunāja itālis Džovanni Kabotini (ap 1450–1499). Viņš sasniedza Ziemeļamerikas krastus, bet varēja ziņot tikai par bagātiem zivju lomiem.

Sekas:

- Itāļi, kas atradās Spānijas dienestā, turpināja pētīt Kristofora Kolumba atklātās zemes. Viņi secināja, ka tā nav Indija. Populārs atklāto zemju aprakstītājs bija Amerigo Vespuči (1459- 1512). Karšu zīmētāji viņa aprakstītās zemes sāka dēvēt par Amerigo zemēm jeb Ameriku.
- Spānija un Portugāle sāka diskusijas, kuras jaunatklātās zemes katrai no tām piederēs. 1494. gadā Tordesiljasā (Spānijā) ar pāvesta starpniecību valstis noslēdza vienošanos, ka zemes, kas atrodas 2500 kilometrus uz rietumiem no Zaļā raga salām, ir Spānijas īpašums, bet zemes uz austrumiem- Portugāles.
- 1500. gadā, ceļojot uz Indiju, portugālis Pedru Kabrals (1467- 1520) nejauši sasniedza zemi, ko portugāļi iedēvēja par Brazīliju („sarkankoka zemi”). Tā atradās portugāļu īpašumu robežās. Sākumā to uzskatīja par salu, bet vēlāk atklājās, ka tā ir daļa no Dienvidamerikas. Tā portugāļi ieguva zemes arī Amerikā.

IDULGENCE: KĀDA TĀ BIJA

■ Mārtiņa Luterā piekritēji sāka pārkārtot Vācijas baznīcas. Mainīja gan dievkalpojuma norisi, gan baznīcas iekārtojumu. Pats Mārtiņš Luters savā slēpnī tulkoja Bībeli vāciski, lai katrs cilvēks varētu uzzināt, kāda ir Dieva griba. Kustība izvērās tik plaša un ietekmīga, ka drīz vien Mārtiņš Luters varēja pamest slēpnī.

■ Mārtiņa Luterā piekritēji izstrādāja baznīcas darbības principus jeb konfesiju. Kad imperators atteicās to apstiprināt, viņi protestēja (tā reformatoru kustība ieguva nosaukumu „protestantisms”) un izveidoja savienību, kas sāka karu. Lai glābtu impēriju, 1555. gadā Augsburgā imperators noslēdza mieru un ieviesa principu „Kā vara, tā reliģija”. Tas nozīmēja, ka valdnieki var izvēlēties, kura baznīca darbosies viņu zemē. Luterānisms izplatījās Ziemeļvācijā, Skandināvijas valstīs, Līvoniā un Prūsijā.

Johana Tecela skrejlapīņa un indulgence. Uz skrejlapīņas atainota naudas lāde, indulgencu cenas un pāvests Leons X. Pantiņš sola, ka, tiklīdz būs samaksāts par indulgenci, cilvēka dvēsele būs tīra. Indulgencē rakstīts, ka tā ir spēkā desmit dienas

■ Kādas pārdomas var radīt šāda tirdzniecība?

KO VĒRTĒT?

- Vai skolēni prot vērtēt lielu vēsturisko procesus un pamatot vērtējumu.

Izveido vērtējuma „termometru”

Jebkurai vēsturiskai norisei mēdz būt ieguvumi un zaudējumi. Lai tās izvērtētu, tu vari izveidot vērtējuma termometru. Pārdomā, ko tu uzzināji par katru no šajā nodaļā aplūkotajām norisēm (renesansi, Lielajiem ģeogrāfiskajiem atklājumiem un reformāciju) un par katru no tām izveido termometru! Vienā tā pusē no apakšas uz augšu ieraksti ieguvumus, otrā – zaudējumus! Uzraksti savus secinājumus, kurai norisei bija vairāk ieguvumu, kurai – zaudējumu un kāpēc!

Ieguvumi		Zaudējumi
.... 		

ABSOLŪTISMS: GALVENIE PROCESI

- Kā savu varu nostiprina absolūts valdnieks.
- Kā absolūtisma idejas izplatās pasaulē.
- Zīmīgi: akcents ir uz neierobežotas varas sekām (vara atkarīga no valdnieka iegribām).
- Noslēguma darbs: progoze.

KO VARAM PARĀDĪT?

- Ko nozīmē valdnieks, kura vara ir neierobežota.
- Ar kādiem instrumentiem absolūts valdnieks nostiprina savu varu.
- Kādas sekas ir tam, ka valdniekam ir neierobežota vara.
- Cik dažādi Eiropas valstis uztvēra absolūtisma idejas (veiksmīga to izmantošana- Prūsija, neiespējamība tās izmantot- Spānija/Portugāle, Vācu Svētā Romas impērija, pretošanās tām- britu salas, cita to interpretācija- Krievija).

VALDNIKES- VISUR

Ludviga XIV darbība viņa laika mākslinieku attēlojumā

1. Anrī Testelins (1616–1695) parādījis, kā karalis lemj, kuri zinātnieki būs viņa dibinātajā Zinātņu akadēmijā
2. Šarls le Bruns (1619–1690) atainojis, kā karalis nosaka, ko ražos Gobelēnu tapešu fabrika, kas apgādāja arī viņa pili
3. Cita nezināma autora darbā redzams, kā karalis sniedz padomus mūziķiem un dejotājiem
4. Šajā nezināma autora darbā karalis norāda, kā jāaplenc pilsēta kara laikā

■ Kā tu domā – kāpēc šādi mākslas darbi bija vajadzīgi karalim?

VALSTIS UN ABSOLŪTISMS

valstī ieviesa valaku sistēmu. Zemi izmērija valakās (vienā valakā bija 21,38 hektāri) un noteica vienādus dzimtcilvēku pienākumus par vienu valaku – cik dienu par to jāstrādā muižā, cik jāmaksā naudā, cik ar labību vai sienu. Tas uzlaboja saimniekošanu, bet nedeķa lielākus ienākumus valstij. Lēmumus par nodokļiem pieņēma šlahtiči, un viņi nebija ieinteresēti tos palielināt.

Polijas – Lietuvas ģerbonis un seima sanāksme

- Kā ģerbonī un seima attēlā parādīts, ka šo valsti veido divas zemes?

Lietuvas valdnieka pils Viļņā un Viļņas universitāte

- Ko tu vari pastāstīt par šīm celtnēm?

KO VĒRTĒT?

- Kā skolēni prot identificēt absolūtisma izpausmes un tā problēmas.

Uzraksti prognozi!

Apkopojošot to, ko tu uzzināji par valsti absolūtisma laikmetā, uzraksti prognozi, kā šāda veida valsts varētu attīstīties turpmāk! Darbam vari izmanto doto shēmu!

Iekšpolitika

- Kā valdnieki šādās valstīs cenšas nostiprināt savu varu?
- Kādas tam ir sekas?

Ārpolitika

- Kādas attiecības ar citām valstīm veido šādu valstu valdnieki?
- Kādas tam ir sekas?

Reliģija

- Kādas attiecības ar baznīcu veido valdnieki?
- Kā tas ietekmē viņu pavalstniekus?

Saimniecība

- Kāpēc un kā šādu valstu valdnieki cenšas vadīt saimniecību?
- Kādas tam ir sekas?

Kultūra

- Kā šādu valstu valdnieki cenšas izmantot kultūru?
- Kā tas ietekmē kultūras attīstību?

Tava prognoze

- Kas nākotnē var notikt ar valsti, kura balstīta uz absolūtisma idejām? Kāpēc?

HERCOGISTES UN LIELVALSTU VARAS LAIKS LATVIJAS TERITORIJĀ: GALVENIE PROCESI

- Kā sabrūk sabiedrība, kura nespēj modernizēties.
- Kā tiek dažādi iekarotāji izmanto Latvijas zemes.
- Zīmīgi: izcelta politikas dažādība un tās ietekme uz vietējiem iedzīvotājiem.
- Noslēguma darbs: vēstule no trim novadiem.

KO VARAM PARĀDĪT?

- Kādā situācijā konflikta gadījumā nonāk atpalikusi un sašķelta sabiedrība.
- Kā Latvijas vidē atspoguļojas dažādu valstu tradīcijas un intereses.
- Ko Latvijas iedzīvotājiem nozīmē katra iekarotāja politika.
- Ko nozīmē fiksētu likumu varas ieviešana.
- Ko latviešiem nozīmē pirmo turīgo latviešu darbība.

MĒS UN CITU VALSTU POLITIKA

Polijas-Lietuvas politikas virzieni

Muižnieku republikas iekārtas ieviešana

Iekarotajās zemēs Polija-Lietuva ieviesa tādu republikas iekārtu, kāda bija viņu valstī. Vācu muižniekus pielīdzināja šļahtičiem. Bet, lai viņi nevarētu justies neatkarīgi, daļu iekaroto zemju atdeva poļu un lietuviešu muižniekiem, kas uzraudzīja vācu muižniecību.

Kontreformācija

Polija-Lietuva darīja visu, lai rosinātu vietējās tautas atkal kļūt par katoļiem. Tika dibinātas katoļu bīskapijas, atvērti katoļu klosteri, jezuītu ordeņa skolas un misijas.

Pārpoļošana

Lai varētu izmantot šļahtiču tiesības, visiem muižniekiem bija jāapgūst poļu valoda un jāpieņem šļahtas tradīcijas.

Zemnieku piesaistīšana muižām

Tā kā labības ražošana bija galvenais valsts ienākumu avots, valdība izdeva likumus, kas veicināja visu zemnieku piesaistīšanu muižām un padarīšanu par dzimtcilvēkiem.

Pārdaugavas hercogistei Polijas-Lietuvas karalis piešķīra ģerboni. Uz tā bija attēlots grifs (lauva ar ērgļa spārniem) un karaļa Sigismunda II Augusta monogramma jeb vārda pirmie burti SA. Grifu šo zemju ģerbonī vēlāk izmantoja arī citas lielvalstis

- Atceries, kuros Latvijā izmantotajos ģerboņos mūsdienās ir grifs! Izskaidro – kāpēc!

Pārdaugavas hercogiste. Šī hercogiste pastāvēja gandrīz 60 gadus.

- Hercogisti sadalīja trīs apgabalos vaivadijās – Tērbatas, Pērnavas un Cēsu. Tās

LIKUMA VARA

Tartu universitātes muzejā aplūkojams Gustava akadēmijas zīmogs un ir atveidots arī zviedru laika students

- Kas attēlots zīmogā? Ko no atveidojuma tu vari secināt par studentu dzīvi?

Par zemniekiem zviedru Livonijā

To, kā zemnieki ciniņās par savām tiesībām, parāda Vecpiebalgas zemnieku sūdzība Zviedrijas karalim Kārlim XI. Tā rakstīta 1695. gadā. Sūdzībā zemnieki uzskaita to, kā muižas nomnieks cenšas nelikumīgi palielināt savus ienākumus, prasot no zemniekiem vairāk, nekā ar likumu noteicis karalis.

„1. Mērs, ar kuru noberam kunga labības tiesu, ir tik liels, ka no sešiem pūriem iznāk septiņi, jo pūru mums atņem ar kaudzi.. 2. (Rentnieks)..prasa, lai mēs.. pārdodam viņam savas linsēklas, lai gan mēs paši varētu tās aizvest uz Rīgu.. 3. Mums jādod gandrīz divreiz tik daudz karaliskās armijas uzturam.. nekā patiesībā rentnieka kungs maksā karaliskiem jātniekiem.. No pārpalikuma paliek bagāts vienīgi rentnieka kungs.. 12. Bez parastām muižas gaitām mūsu rentnieka kungs ik gadus prasa vēl 14 liekas darbdienas.. 18. Visā Vidzemē bij vecs paradums, ka muižas klaušās jāierodas pirmsdienas vakarā.. turpretim tagad mums jau pirmsdienas vakarā jāstrādā muižā 4–5 stundas.. 19. Pastāv vecs paradums, ka vasaras rītos jāiet darbā līdz ar saules lēktu un darbi jābeidz saulei rīdot, bet.. rentnieks prasa, lai vasarā ejam darbā pirms saules.. un vakaros mūs atlaiž tumsā..”

Sūdzībā arī minēts, ka muižnieki aizlieguši kuģiniekiem vest zemniekus pāri jūrai pie karaļa un norādīts, kā vietējie ierēdņi izrēķinās ar tiem, kas sūdzas.

„Kad (par mūsu sūdzību) dabūja zināt.. (rentnieks), viņš kopā ar septiņiem vīriem .. iebruka pie manis, Viļumu Jāņa, un aizveda uz muižu kā smagu noziedznieku, kur visa novada zemnieku priekšā.. lika mani nežēlīgi pērt līdz asinīm ar astoņiem pāriem rikšu.. Pēc pēršanas mani ieslēdza siekstā, kur man bij jāguļ lielās mokās... Tā kā es šai šausmīgā salā un ļoti mocošā cietumā, kur man bij dienu un nakti jāguļ uz muguras ar blūķi ieslēgtām kājām, nevarēju ilgāk izturēt, tad mans kaimiņš Ģibuļu Jānis apņēmas galvot, ka es vairs tālāk nesūdzēšos..”

- Kādā veidā muižas rentnieks palielināja savus ienākumus?
- Kā tu domā – kāpēc rentnieks varēja tik brīvi sodīt zemniekus, kuri sūdzas?
- Par ko tomēr liecina fakts, ka tapa šāda sūdzība?

Zemnieku sodīšanas līdzeklis – soda sieksta

Latviski tulkoti zviedru laika likumi

- Kā tu domā – kāpēc valdība nolēma tulkot zemniekiem likumus?

- Kā to izmantoja?

KO VĒRTĒT?

- Vai skolēni prot sistēmiskot un sasaistīt ar sadzīvisko plašu informācijas apjomu.

Uzraksti vēstules par trim novadiem!

Iedomājies, ka tu esi ceļotājs, kas ap 1800. gadu apmeklē trīs Latvijas zemes-Kurzemes guberņu, Livonijas guberņu un Vitbeskas guberņas latviešu zemes. Apkopojot zināšanas par tām, uzraksti vienu vēstuli no katra novada! Vēstulē pastāsti:

■ ko pēdējos 200 gados šis novads ir piedzīvojis; ■ ko šajā novadā var apskatīt; ■ kādi cilvēki dzīvo novadā, kas viņiem raksturīgs!

REVOLŪCIJAS UN MODERNIZĀCIJA: GALVENIE PROCESI

- Kā veidojas uz nācijas ideju balstīta (pilsoniska) valsts.
- Kā veidojas rūpnieciskā (industriālā) sabiedrība.
- Zīmīgi: akcents uz pārmaiņu procesu.
- Noslēguma darbs: pirms- pēc spēle.

KO VARAM PARĀDĪT?

- Kā veidojas mūsdienu zinātniskā domāšana (apgaismība, zinātniskā metode).
- Kā veidojas mūsdienu demokrātija.
- Kā veidojas klasiskās politiskās ideoloģijas,
- Kas ir radikālisms revolūcijā.
- Kā tika likti pamati mūsdienu valstu sistēmai Eiropā, Amerikā, Austrālijā, daļēji- Āfrikā, Āzijā.
- Ko pasaulei atnesa industriālā sabiedrība (pārticība un reģionu noslāņošanās).

UZSKATU MAIŅA

Jauna attieksme pret dievišķo

Apgaismības domātājiem bija jāatbild uz jautājumu, kādas tad ir cilvēku attiecības ar dievišķo pasauli. Apgaismības domātāji radīja mācības, kuras mudināja cilvēkus pašiem veidot savu dzīvi un nepaļauties uz spēkiem, kurus viņi nevar ietekmēt.

Apgaismības laikmeta uzskati par dievišķo

Panteisms – uzskats, ka Dievs ir nevis īpaša būtne, bet viss, kas mums ir apkārt. Pētot to, kas mums ir apkārt, mēs izzinām Dievu. Pazīstamākais šī uzskata pautājs bija nīderlandiešu domātājs Benedikts Spinoza (1632–1677).

Deisms – uzskats, ka Dievs ir radījis šo pasauli, bet tad pilnībā nodevis cilvēkiem un tās norisēs neiejaucas. Viens no pazīstamiem deistiem bija franču rakstnieks Voltērs (1694–1778). Viņš atzina Dievu, bet noliedza cilvēku radītās reliģijas, jo tās sanaido cilvēkus.

Ateisms – uzskats, ka Dieva nav un tā ir tikai cilvēku izdoma. Apgaismības laika ateisti norādīja, ka, izmantojot Dieva vārdu, notiek vardarbība un kari, lai gan tas ir pretrunā ar reliģiju. Ievērojamākais ateists bija franču garīdznieks Žans Meljē (1664–1729).

- Kāpēc var apgalvot, ka šie virzieni mudina cilvēkus pašiem veidot savu dzīvi?

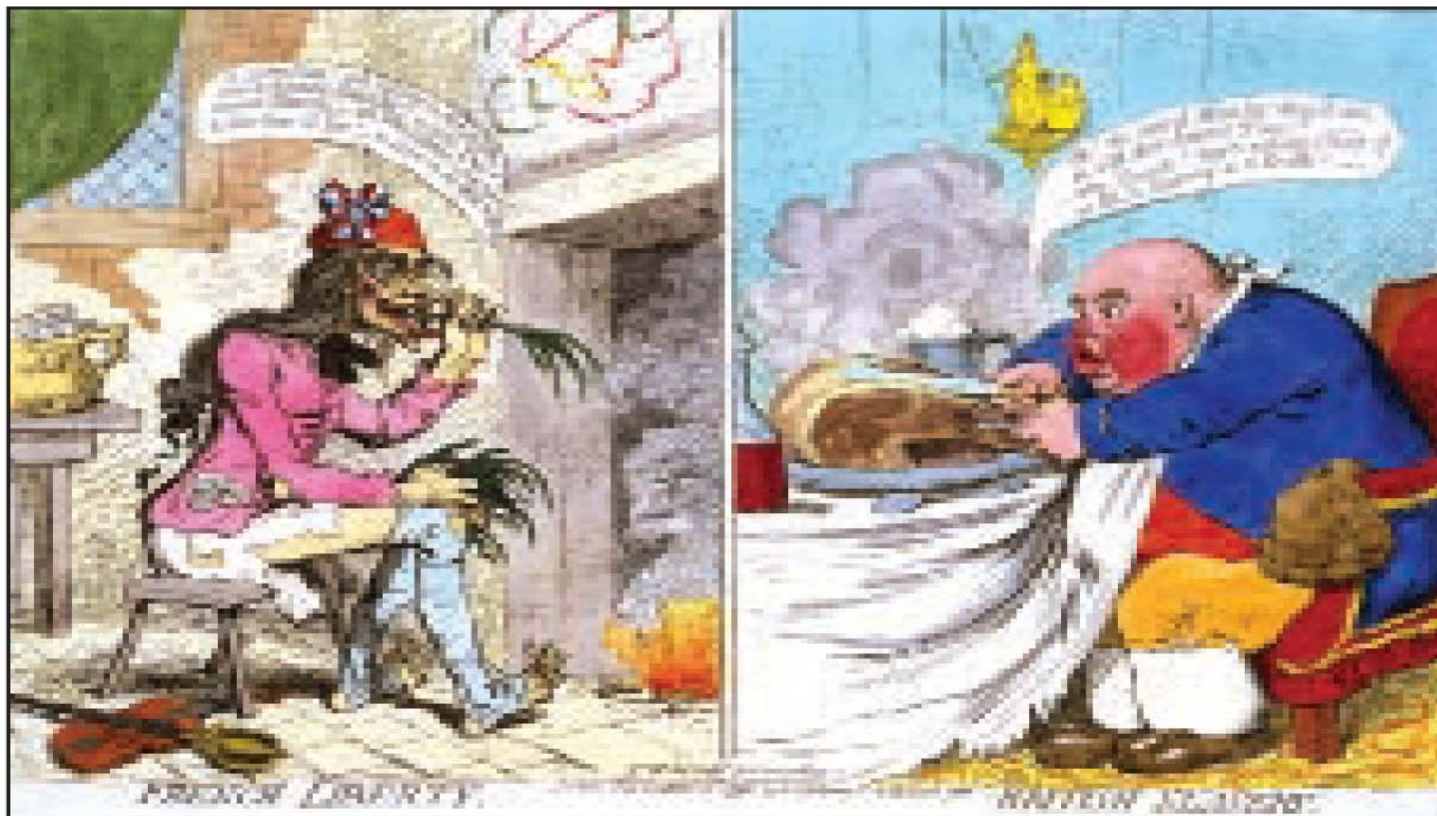

REVOLŪCIJU PRETRUNAS

fran-
ne-
Auga
enā-
najai
ālais

lības
a ie-
i un
spil-
ij un

ibēja
klu-
ka
Žans
mas,
lai
a uz-

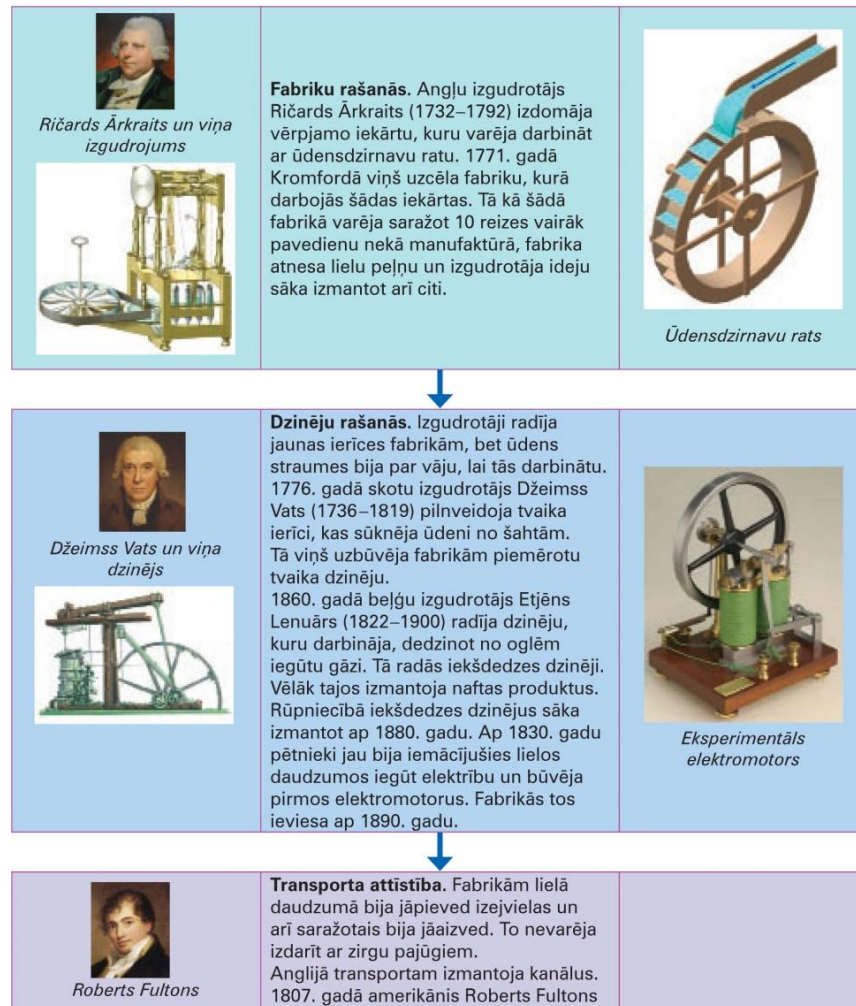

Angļu mākslinieka Džeimsa Gilreja (1756–1815) karikatūra „Franču brīvība un britu verdzība”. Tā tapusi 1792. gadā

- Uz kādām Francijas problēmām norāda autors?

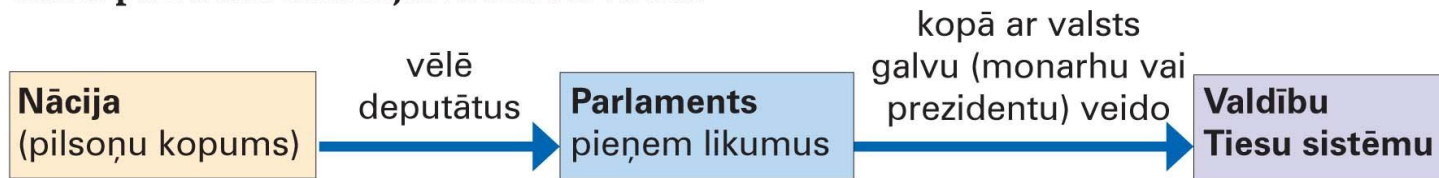
INDUSTRIALIZĀCIJA KĀ KOMPLEKSS PROCESS

Kā notika industrializācija

JAUNA VEIDA VALSTS

Valsts pārvaldes tradīcijas Rietumu valstīs

No dažādu virzienu domātāju izteicieniem un darbiem

Edmunds Bērks. ■ „Kas ir brīvība bez gudrības un bez tikuma? Tas ir lielākais no visiem iespējamiem ļaunumiem.” ■ „Sabiedrība nevar pastāvēt, ja netiek veidota vara, kas kontrolē iegribas un vēlmes.” ■ „Cilvēces vairākumu veido nežēlīgie un barbariskie.. (Bet).. dižciltīgie, kuriem ir liela cieņa, autoritāte un bagātība.., (ir) cilvēces ceļveži..”

Stjuarts Mails. ■ „Vienīgais mērķis, kādēļ cilvēcei individuāli vai kolektīvi ir pamats iejaukties jebkura rīcības brīvībā, ir pašaizsardzība.” ■ „Cilvēku nedrīkst piespiest kaut ko darīt vai paciest, uzskatot, ka viņam būs labāk..” ■ „Lemt par kādu, nedzirdot viņa argumentus, ir ceļš uz tirāniju.” ■ „Kā var attīstīt lielus prātus valstī, kurā lielos prātus vērtē mazie prāti?” ■ „Valstij jāaprūpē trūcīgie tiktāl, ciktāl tas novērs noziegumus.”

Džuzepe Garibaldi. ■ „Veidot nāciju nozīmē to, ka mēs paši gribam baudīt tās zemes augļus, kurā esam dzimuši.” ■ „Starp visām tiesībām galvenā ir būt brīvam kopā ar savu tautu, par visiem pienākumiem svarīgākais – kalpot savai tautai!” ■ „Kad es atbrīvošu savus karavīrus, atstājot viņiem iespēju atgriezties privātajā dzīvē, es viņiem atgādāšu, ka Itālija nedrīkst krist kaunā.” ■ „Ja nebūtu Romas vēstures,.. kas apliecina šīs zemes varenumu, es nezinātu, ka esmu itālis.”

Anri de Sensimons. ■ „Nevienam cilvēkam nav tiesību atbrīvoties no likuma strādāt.” ■ „Patiesā vienlīdzība veidojas no tā, ka katrs gūst labumu no sabiedrības precīzi proporcionāli viņa.. reālajām spējām, labvēlīgam viņa spēju izmantojumam.” ■ „Vecajā sistēmā sabiedrību vadīja cilvēki pēc iegribas; jaunajā to regulēs principi, kas netiek patvarīgi mainīti.” ■ „Domātājs nostājas domu virsotnē; no turienes viņš apsver, kāda ir bijusi pasaule un kādai tai jākļūst.”

Kārlis Marks un Fridrihs Engelss. ■ „Visa līdzšinēji pastāvošās sabiedrības vēsture ir šķiru cīņas vēsture.” ■ „Šķiru cīņa obligāti noved pie proletariāta diktatūras.” ■ „(Ceļot arvien lielākas rūpnīcas).. buržuāzija ražo savus kapu rācējus. Tās krišana un proletariāta uzvara ir vienlīdz neizbēgama.” ■ „Komunisma teoriju var apkopot vienā teikumā: privātpašuma atcelšana.” ■ „Komunisti neslēpj savus mērķus. Viņi atklāti paziņo, ka viņu mērķus var sasniegt tikai ar.. sociālo apstākļu piespiedu gāšanu. Ļaujiet valdošajām šķirām nodrebēt komunistiskās revolūcijas laikā. Proletāriem nav ko zaudēt, izņemot savas važas. Bet viņi iegūs visu pasauli.”

Mihails Bakuņins. ■ „Katrs cilvēks.. neviens ir tāds, kāds tas ir, un tāpēc viņam ir tiesības būt pašam.” ■ „Ja pastāv valsts, tad pastāv vienas grupas dominēšana pār citām, un rezultātā – verdzība; valsts bez verdzības nav iedomājama.” ■ „Vienotība ir lielais mērķis, uz kuru cilvēce virzās neatvairāmi. Bet tas kļūst liktenīgs,.. kad tas tiek veidots, neņemot vērā brīvību..” ■ „Revolūcijai nepieciešama plaša iznīcība, jo šādā veidā un tikai šādā veidā dzimst jaunas pasaules.”

KO VĒRTĒT?

- Cik veiksmīgi skolēni prot identificēt pārmaiņas.

Izveido spēli!

Šajā nodaļā tu iepazīsi daudzas pārmaiņas. Apkopojot uzzināto, izveido spēli „Pirms un pēc”! Lai to paveiktu, tev jāizveido lapiņu pāri. Uz vienas lapiņas jābūt norādei, kāda bija tevis izvēlētā parādība pirms pārmaiņām, uz otras – kāda pēc pārmaiņām. Spēli tu vari veidot par dažādiem tematiem – valstīm, valstu iekārtu, izgudrojumiem. Vari izmantot tikai tekstus vai arī tikai attēlus un tekstus ar attēliem. Lapiņas tu vari veidot krāsainas (piemēram, „pirms” lapiņas vienā krāsā, „pēc” – citā, vai arī krāsas izvēlēties pēc tematiem). Tāpat vari lapiņas grupēt aploksnēs pa tematiem vai arī to nedarīt. Tiem, kuri spēlēs tavu spēli, būs pēc iespējas ātrāk jāsaliek pareizi lapiņu pāri. Viņi var sacensties gan par to, kurš ātrāk saliks visas lapiņas, gan par to, kurš noteiktā laikā saliks vairāk pareizu pāru.

LATVIEŠU NĀCIJAS IZVEIDOŠANĀS: GALVENIE PROCESI

- Kā latvieši iegūst saimniecisku neatkarību.
- Kā veidojas latviešu sociālās kustības- nācijas rašanās priekšnoteikums.
- Kā latvieši cenšas izmantot revolūciju, lai īstenotu nācijas intereses.
- Zīmīgi: tiek atklāti valsts rašanās priekšnoteikumi.
- Noslēguma darbs: Latvijas vēstures apkopojums.

KO VARAM PARĀDĪT?

- Kā latvieši iegūst lielākas tiesības un kā tas veicina dažādus sasniegumus.
- Kā neatrisināts agrārais jautājums veicina radikalizāciju.
- Kā top nācija.
- Kāda loma nācijas tapšanā ir izglītībai.
- Kā imperiālisma politika rosina tieksmi pēc neatkarības.
- Kā top valsts revoluconārā ceļā.
- Kā latviešu sabiedrību ietekmē radikālisms.

CEĻŠ UZ NĀCIJU

Latviešu nācijas veidošanās

19. gadsimta reformas

- Dzimtbūšanas atcelšana.
- Pašpārvaldes izveide laukos.
- Pašpārvaldes izveide pilsētās.

Nacionālās kustības rašanās

- Latvieši veido savas lauku saimniecības un uzņēmumus.
- Latvieši iegūst izglītību.
- Latvieši veido biedrības, kas rūpējas par kultūras attīstību.
- Latvieši izdod presi un grāmatas.

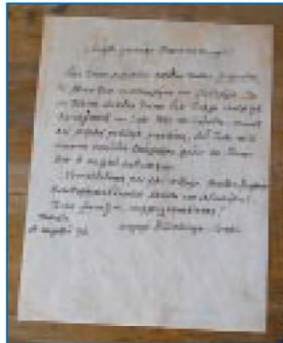
Cīņa par nācijas interesēm

- Biedrībās notiek diskusijas par latviešu nākotni.
- Latvieši piedalās pašvaldību vēlēšanās un pašvaldību darbā.
- Radikālākie latvieši iesaistās slepenās partijās.
- Radikāli noskaņotie latvieši atbalsta revolūciju, kuras laikā cenšas pārņemt varu.

AZSĀCĒJI

„Mājas Viesis”.

Ernests Dinsbergs, viņa rokraksts un viņa dibinātā Kubalu skola

- Kā tu domā – kāda bija tās nozīme latviešu kultūrā?

Jāņa Cimzes vaska figūra Valkas novadpētniecības muzejā. Muzejs atrodas agrākajā skolotāju semināra ēkā

- Ar ko pazīstams Jānis Cimze?

REVOLŪCIJA: KĀDA TĀ BIJA

Tā revolūcijas notikumus ataino to aculiecinieks Fricis Roždārzs (1879–1967)

Notikumi Rīgā 13. janvārī

Strādnieki uzbrūk policistiem

Muižnieks uzrāda soda ekspedīcijai zemnieku, kas, viņaprāt, atbalstījis revolūciju

■ Kāpēc risinājās šie notikumi? Ko tev par tiem vēsta attēli?

Krievijas imperatora izdotajā 17. oktobra manifestā teikts.

„Mēs (Nikolajs II) paužam šādu Mūsu Gribas izpausmi: 1. Dāvāt tautai .. personas neaizskaramību, sirdsapziņas, vārda, sapulču un savienību brīvību. 2. .. (Solām izveidot Valsts Domi) un piesaistīt tai iedzīvotāju grupas, kurām nav bijušas vēlēšanu tiesības .. 3. Noteikt.. , ka neviens likums nedrīkst stāties spēkā bez Valsts Domes piekrišanas ..”

KO VĒRTĒT?

- Cik veiksmīgi un radoši skolēni prot sistematizēt Latvijas vēsturi.

Latvijas vēstures datums

Izveido sev Latvijas vēstures ceļvedi!

Tagad tu esi apguvis Latvijas zemju vēsturi līdz pat 19. gadsimtam. Šajā laikā ir radusies liela daļa no tā mantojuma, kuru tu redzi savā apkārtnē. Lai tev būtu vieglāk to iepazīt un stāstīt par to citiem apkopo galvenos faktus no Latvijas vēstures ceļvedi! Par pamatu tam vari izmantot doto tabulu! No rādi, kādās valstīs vai valstu apgabalos minētās teritorijas bija iedalītas, kādas norises un personības atstāja katru no tām saistītas un ko šajā laikā piedzīvoja vietējās tautas! Darbu vari veikt gan datorā, gan uz lielas papīra lapas.

13.–16. gs.	Livonija (līdz... gadam) ■ Iedalījums: ... ■ Notikumi, norises:... ■ Personības: ... ■ Kas notiek ar vietējām tautām? ...		
17.–18. gs.	Latvijas zemes Polijas-Lietuvas sastāvā		
	Pārdaugavas hercogiste (no... līdz ... gadam) ■ Iedalījums: ... ■ Notikumi, norises:... ■ Personības: ... ■ Kas notiek ar vietējām tautām? ...	Kurzemes-Zemgales hercogiste (no... līdz ... gadam) ■ Iedalījums: ... ■ Notikumi, norises:... ■ Personības: ... ■ Kas notiek ar vietējām tautām? ...	
	Latvijas zemes Zviedrijas sastāvā	Infantija (no... līdz ... gadam)	
	Livonijas hercogiste (no... līdz ... gadam) ■ Iedalījums: ... ■ Notikumi, norises:... ■ Personības: ... ■ Kas notiek ar vietējām tautām? ...	■ Iedalījums: ... ■ Notikumi, norises:... ■ Personības: ... ■ Kas notiek ar vietējām tautām? ...	
19. gs.	Latvijas zemes Krievijas impērijas sastāvā (līdz 1917. gadam) ■ Iedalījums: ... ■ Notikumi, norises:... ■ Personības: ... ■ Kas notiek ar vietējām tautām? ...		

